

Костьов'ят Г. І., викладач кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Ужгородський національний університет, м. Ужгород, Україна

Пріоритетні напрями розвитку стратегічного менеджменту в Україні

Анотація. В статті розглядаються стратегічні пріоритети соціально-економічного розвитку країни, потреба у стратегічному плануванні та стратегічному менеджменті як цілісному процесі в системі управління національним господарством. Проаналізовано економічну співпрацю України та ЄС, в результаті якої закордонні партнери аналізують реформи, які запроваджуються в Україні, переродження механізмів державного регулювання вітчизняної економіки, правової політичної ланки, медичної сфери, освітньої сфери, АПК тощо. Основою сталого розвитку є невід'ємні права людини на життя та повноцінний розвиток. В економічно розвинених європейських країнах розбудовано власну модель економіки, становлення якої відбувалось під впливом історичних традицій та з урахуванням національної специфіки бізнесового середовища.

Ключові слова: стратегічний менеджмент; стратегічне планування; пріоритети; соціально-економічний розвиток; національна економіка.

Kostovyat A., lecturer of the Department of Finance, Banking and Insurance, Uzhgorod National University, Uzhgorod, Ukraine

Priority directions of strategic management development in Ukraine

Abstract. The article deals with the features of strategic priorities reflection of socio-economic development in the country, needs for strategic planning and strategic management as a holistic process in the system of the national economy management.

Currently, economic cooperation between Ukraine and the EU in the context of our country's interests can be characterized as highly pragmatic. As a result, partners from the European side are carefully contemplating certain reforms that bring changes in a "positive / negative" way in the context of economic times, the regeneration of mechanisms for state regulation of the domestic economy, the legal political sector, the medical sphere, the educational sphere, the AIC, etc.

The basis of sustainable development is the inalienable human right to life and full development. In economically developed European countries, its own model of economy has been developed, the formation of which took place under the influence of historical traditions and taking into account the national specifics of the business environment.

Purpose. The purpose of the paper is to consider proposals for planning a strategy for improving the efficiency of the state economy, seeing the experience of the EU.

Results. Recently, the problems of economic and social development strategic planning of territories are becoming more and more urgent. In the writings of scientific schools of different regions representatives in the country presented the study of theoretical, methodological and practical aspects of strategic planning at different levels of economic management. V. Tertikh explores the problems of state planning and forecasting in Ukraine, introducing processes of strategic planning and forecasting in the practice of executive bodies, foreign experience in the mentioned problems and issues [2].

Among foreign researchers, works are devoted to strategic management and management G. Mintzberg, I. Ansoff [1, 3], and others. Despite the sufficient number of scientific papers on strategic planning, the system of strategic planning in the European Union remains largely unresolved.

The modern methodology of strategic management associates data from schools with ten basic approaches to the same name that are used in the design and development of the strategy.

Since the essence of the theory of strategic management consists in the partial withdrawal of managers from managerial rationalism, from the initial assertion that the success of an enterprise is determined primarily by the rational internal organization of production, reducing costs by identifying internal reserves, increasing productivity and reducing the losses of all kinds of resources. Here, the interaction of a huge number of differently directed factors of the external economic environment must be taken into account. I. Ansoff defines strategic planning in conjunction with planning the capabilities of management and management of the overall process of strategic change, as strategic management.

Conclusins. Now the state is under a complex transformation, burdened with internal problems (emigration crisis, the economic crisis is on the verge of default, currency imbalances, conflicts between the EU institutions and individual Member States, sentiment in the East and in particular the external debt), suffers from a lack of unity.

As we can see from the experience of EU development strategies, it can be argued that there are currently no specific standards for the structure and content of a document that formulates a vision for a country's development. Yes, there are recommendatory documents that outline approaches to developing strategies, including SMART application! approach (the name is an acronym requirements for the formation of a set of strategic objectives: Specific, Measurable, Achievable, Realistic, Timebound [9]).

Regarding zavershayuchy current strategy "Europe 2020" which is based on all the EU Member States first tried to accelerate out of the crisis to bring each country to sustainable and inclusive economy, with a great future nano-techno-intelligence that expand high standards in the industry especially technology. However, the model of strategic planning of the European Union, as set out in the strategy "Global Europe 2050" provides a systemic vision of possible ways to develop the European Union, based on analytical studies.

Thus, the state should take into account international experience on strategic development and thus consider all internal weaknesses / strengths to lead "with shock" the economy while developing strategies to overcome (return) foreign debt and seeing the lowest number of problems in different areas spheres of state regulation in the economy.

Keywords: strategic management; strategic planning; priorities; socio-economic development; national economy.

JEL Classification: H70.

Постановка проблеми. В Україні поки що не вдалося побудувати функціонально ефективну і структурно злагоджену системи державного управління, в якій, зокрема, бракує цілісного стратегічного планування на вищому рівні. На даний час в системі державного стратегічного планування України існують проблеми відсутності методологічних та нормативно-правових основ державного стратегічного планування, неузгодженості державних стратегічних документів та програм на центральному, галузевому та регіональному рівнях. Вивчення досвіду Європейського Союзу сприятиме формуванню наукових підходів до модернізації системи державного стратегічного планування в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом проблеми стратегічного планування економічного та соціального розвитку територій набувають все більшої актуальності. У працях представників наукових шкіл різних регіонів країни представлено дослідження теоретико-методологічних та практичних аспектів стратегічного планування на різних рівнях управління економікою. Тертичка В. досліджує проблеми державного планування та прогнозування в Україні, запровадження процесів стратегічного планування і прогнозування в практику роботи органів виконавчої влади, зарубіжний досвід із зазначених проблем і питань [2].

Серед зарубіжних дослідників виділяються праці зі стратегічного управління і менеджменту Г. Минцберга, І. Ансоффа [1, 3] та ін. Незважаючи на достатню кількість наукових праць зі стратегічного планування, залишається не повною мірою досліджена система стратегічного планування в Україні.

Сучасна методологія стратегічного менеджменту асоціює школи з десятима однойменними основними підходами, використовуваними при розробці і формуванні стратегії.

Оскільки сутність теорії стратегічного управління полягає у частковому відході керівників від управлінського раціоналізму, успіх підприємства визначається перш за все раціональною внутрішньою організацією виробництва продукції, зменшенням витрат шляхом виявлення внутрішніх резервів, підвищенням продуктивності та скороченням збитків усіх видів ресурсів. Тут повинна враховуватися взаємодія величезної кількості різнонаправлених

факторів зовнішнього економічного середовища. Ансофф І. аналізує стратегічне планування в комплексі з плануванням можливостей керівництва та управління загальним процесом стратегічних змін.

Формулювання цілей дослідження. Мета статті – аналіз пропозицій щодо пріоритетних напрямів розвитку стратегічного менеджменту в Україні, підвищення ефективності економіки держави з урахуванням досвіду країн Європейського Союзу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Особливістю стратегічного планування Європейського Союзу, який не є однорідною економічною зоною, є впорядкована система стратегічних документів на довгостроковий, середньостроковий і короткостроковий період.

Як невід’ємна частина Європи Україна орієнтується на модель соціально-економічного розвитку, що діє в провідних європейських країнах. Політичні переваги інтеграції України у ЄС пов’язані зі створенням надійних механізмів політичної стабільності, демократії та безпеки. Зближення з ЄС є гарантією, а виконання його вимог – інструментом розбудови демократичних інституцій в Україні.

Всі країни ЄС мають тісний зв’язок між національними економіками, тому реформи або їх відсутність в одній країні впливають на продуктивність всіх інших. Тому інституції ЄС та держави-члени ЄС працюють разом для вироблення спільної стратегії щодо політики ЄС. З огляду на специфіку діяльності публічного управління стратегія в публічному управлінні повинна дотримуватися ряду принципів, що дають змогу задовольнити громадські інтереси:

- 1) забезпечення прозорості процесу стратегічного прийняття рішень;
- 2) гнучкість і здатність швидко реагувати на зміни в навколишньому середовищі;
- 3) політична нейтральність;
- 4) ефективність і досягнення результатів шляхом раціонального використання ресурсів [6].

Розвиток ринкових відносин в Україні відбувається паралельно з глобальними структурними реформами, які здійснюються на основі перетворення як матеріально-речової, так і соціально-економічної структури суспільного виробництва. Відповідно, необхідно приймати найбільш ефективну стратегію економічного розвитку.

Здійснювані державою перетворення системи суспільних відносин з метою підвищення добробуту населення, декларовані в Конституції, в реальному житті здійснюються дуже повільно.

У 2010 році на рівні Європейського Союзу прийнята довгострокова стратегія «Європа 2020», яку взяли до виконання усі країни Спільноти. Стратегією заплановано досягнення до 2020 р. таких загальних цілей: зайнятість – 75 % населення у віці 20–64 рр.; інвестування у наукові дослідження та розробки – 3 % ВВП країн ЄС; співвідношення клімат/енергія «20/20/20», в тому числі на 30 % менше викидів у атмосферу; відсоток школярів, які не завершують навчання, – менше як 10 %, відсоток молодих людей, які здобувають вищу освіту, – не менше як 40 %; кількість людей, які перебувають під загрозою бідності, – менша на 20 млн [7, с. 5]. Кожна країна щороку розробляє національну програму реформ, що визначає конкретні заходи у різних суспільних сферах для досягнення цілей зазначеної стратегії, а також програму стабілізації/конвергенції, що містить бюджетний прогноз та план на наступні 3–4 роки [8].

Оскільки Україна враховує закордонний досвід децентралізації управління (делегування центральними органами управління своїх функцій регіональним органам влади), то, відповідно, і в економічному та соціальному розвитку все більше уваги приділяється саме ролі регіонів. Реалізація регіональної політики в країні, яка віднесена до найважливіших пріоритетів в країнах європейського союзу, і на реалізації якого зосереджена увага усіх країн-членів ЄС, інтегрувала й у сферу стратегічного планування. Україна, маючи значний економічний та інтелектуальний потенціал в цілому, так само як і її регіони зокрема, за інтегральною оцінкою ефективності економіки, рівнем життя та екологічної безпеки, а також конкурентоспроможності суб'єктів господарювання значно поступається країнам Західної й Центральної Європи. До цього Україна жила без прийнятої на рівні держави Стратегії розвитку, а, відповідно, і її розробка стала відповіддю на гострий дефіцит державного стратегічного планування [4, с. 6]. Запропонована стратегія розвитку країни базується на здатності держави самостійно визначати власне майбутнє та здійсненні масштабної модернізації суспільства, економіки та держави. Пріоритетні напрямки запропоновані у розрізі трьох складових розвитку: економічного розвитку, суспільного розвитку, а також політичного та державного розвитку.

Розглянемо окремі особливості стратегії, прийнятої в країнах ЄС [5]:

- зміна клімату та чиста енергетика (обмеження кліматичних змін та зменшення негативного впливу енергетики на суспільство та навколишнє середовище);
- транспорт (забезпечення відповідності транспортних систем потребам суспільства за умови

мінімізації небажаних впливів на економіку та навколишнє середовище);

- стале споживання та виробництво (забезпечення раціонального споживання та інновацій у виробництві);

- збереження та управління природними ресурсами (покращення управління з метою уникнення надмірної експлуатації природних ресурсів);

- охорона здоров'я (сприяння підвищенню рівня системи охорони здоров'я та забезпечення рівного доступу до неї);

- демографія та міграція (створення соціально орієнтованого суспільства, зважаючи на солідарність між поколіннями та забезпечення покращення якості життя громадян як передумови для тривалого добробуту кожного);

- глобальна бідність та виклики сталого розвитку (активне сприяння сталому розвитку в усьому світі та гарантування відповідності внутрішньої та зовнішньої політики ЄС принципам глобального сталого розвитку та міжнародним зобов'язанням).

Стратегією окреслено шляхи розв'язання таких спільних європейських проблем, як: брак природних ресурсів, зміна клімату, старіння націй. Для адаптації стратегічних завдань Стратегії-2020 до конкретної ситуації держави-члени ЄС мають трансформувати спільні цілі ЄС у свої національні стратегії реформ.

Безперечно, у стратегіях сталого розвитку різних країн присутні спільні риси у підходах до організації їх розроблення, змістовного наповнення та урахування національної специфіки. При розробці стратегічних документів увага приділяється формуванню бачення та досягнення як концептуального опису бажаного майбутнього.

Висновки. Україна знаходиться у стадії складної трансформації, яка обтяжується внутрішніми проблемами (еміграційна криза, економічна криза, валютні дисбаланси, зовнішні борги).

Аналіз стратегії розвитку країн ЄС дозволив стверджувати, що наразі не існує конкретно визначених стандартів щодо структури та змісту документа, який формулює бачення розвитку країни. Так, існують документи рекомендаційного характеру, у яких викладено підходи до розроблення стратегій, у тому числі щодо застосування SMART підходу.

Розроблена модель стратегічного планування Європейського Союзу, що викладена в стратегії «Глобальна Європа 2050», забезпечує системне бачення можливих шляхів розвитку Європейського Союзу, що базується на аналітичних дослідженнях.

Отже, державі необхідно брати до уваги зарубіжний досвід щодо стратегічного розвитку і при цьому зважати на всі внутрішні слабкі/сильні сторони, розробляючи стратегію управління зовнішніми боргами.

Література:

1. Ансофф И. Стратегическое управление. – М. : Экономика, 1989. – 303 с.
2. Запровадження стратегічного планування в Україні : зб. док. і матер. / Укл. В. Тертичка. – К. : Центр досліджень адміністративної реформи НАДУ, 2004. – 410 с.
3. Минцберг Г. Действуй эффективно! Лучшая практика менеджмента / Пер. с англ. – С.-Пб. : Питер, 2011. – 288 с.
4. Національна стратегія розвитку «Україна-2015» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.agroin.org/programi/ukr_2015.pdf.
5. Офіційний сайт Європейської Комісії [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://ec.europa.eu/environment/eusss/>
6. Bordean I., Raileanu A. Strategic Planning in Public Administration. [Online], available at: <http://www.managementheaven.com/strategic-planning-public-administration>.
7. Europe 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. – Brussels : European Commission, 2010. – 34 p.
8. Europe 2020 – Key Documents [Online], available at: http://ec.europa.eu/europe2020/documents/related-documenttype/index_en.htm.
9. European Commission. Europe 2020 [Online], available at: http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm.

References:

1. Ansoff, I. (1989). *Strategicheskoe upravlenie* [Strategic management], Ekonomika, Moscow, Russia.
2. Tertychka, V. (2004). Implementation of Strategic Planning in Ukraine. Center for the Study of Administrative Reform of the NAPA, Kyiv, Ukraine.
3. Minzberg, G. (2011). Act effectively! Best practice management, Peter, Russia.
4. National Development Strategy “Ukraine-2015” [Online], available at: http://www.agroin.org/programi/ukr_2015.pdf (Accessed 01 July 2018).
5. Official website of the European Commission [Online], available at: <http://ec.europa.eu/environment/eusss/> (Accessed 01 July 2018).
6. Bordean, I. and Raileanu, A. (2009). Strategic Planning in Public Administration. Bucharest: Research Centre in Public Administration and Public Services [Online], available at: <http://www.managementheaven.com/strategic-planning-public-administration> (Accessed 01 July 2018).
7. European Commission (2010). Europe 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth, Brussels.
8. European Commission (2010). Europe 2020 – Key Documents, [Online], available at: http://ec.europa.eu/europe2020/documents/related-documenttype/index_en.htm (Accessed 01 July 2018).
9. European Commission (2010). Europe 2020 [Online], available at: http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm (Accessed 01 August 2018).

